

La gran novel·la dels rosacreus

El crític i assagista Magí Albert Cassanyes (Sitges, 1893-1956), especialista en el pensament màgic, proclama al diari *La Publicitat* del 23 de maig de 1934 que el popular estudi de G.W. Surya sobre els rosacreus moderns, acabat de publicar, no ha atès “l'equilibri excepcional entre la ficció novel·lesca i la ideologia ocultista”, realitzat per l'anglès *sir* Edward Bulwer-Lytton (1803-1873) amb la novel·la *Zanoni* (sí, l'ocultisme era, és, una ideologia!).

Al segle anterior, l'historiador Josep Coroleu (Barcelona, 1839-1895) ja va dir a les pàgines de *La Il·lustració*, del 28 de juliol del 1889, revista editada a Barcelona i dirigida al mercat hispanoamericana, que Bulwer-Lytton hi dibuixa magistralment el paper que van tenir les societats secretes, en concret la dels Rosa-Creu, en la gestació de la Revolució francesa, tot i que, més que la Revolució francesa, l'autor hi reporta el combat de la secta per les Llums i la Raó, per l'extensió del pensament cristià lliure, d'origen platònic, acció, cal recordar, que influiria en la pèrdua del monopoli que el catolicisme i el protestantisme tenien de l'espiritualitat al món occidental.

Lenigmàtic personatge anomenat Zanoni patirà el terror de la Revolució francesa i s'oposa al concepte d'Igualtat —està d'acord, naturalment, amb els altres dos, Fraternitat i Llibertat— perquè sap que els homes no poden ser iguals, oblidant-se, aquí, que el mot volia dir, bàsicament, igualtat dels homes davant de la llei.

La novel·la *Zanoni*, publicada el 1842, és, malgrat els elogis apassionats de Cassanyes i Coroleu, una feixuga novel·la “d'idees” de més de cinc-cents pàgines que demana un esforç semblant al que cal per treure l'entrellat dels misteris de la fraternitat dels rosacreus —les seves doctrines i poders han estat només molt parcialment investigats, diu Bulwer-Lytton— perquè, com adverteix el llibreter de vell que ha facilitat el manuscrit a l'autor, “és una novel·la i no és una novel·la,” que conté una veritat, però que serà vista com una extravagància pels qui no l'entendran.

Gravat de l'*Speculum Sophericum Rhodostauroticum* (1618), de T. Schweinghardt que il·lustra la coberta del *Zanoni* d'Adesiara.

El traductor Joaquim Mallafrè es va afegir fa temps en privat a la breu història catalana de la recepció encamiàstica de l'obra i es va posar a traduir-la durant uns quants anys, a hores perdudes. Gràcies a aquest encaterinament, i a la magnífica tasca cultural de l'editorial Adesiara, podem ara disposar-ne de la versió catalana, amb un agraïment complementari, que el traductor sigui qui és, de pedra picada: aquelles hores ja no hauran estat perdudes.

Mallafrè n'havia llegit una versió castellana als tretze o catorze anys i l'havia emocionat pel que té de novel·la d'aventures, de sentimentalisme romàntic i d'idealisme esotèric. En traduir-la, de gran, ha vist, diu en el pròleg, que, vistos alguns *best-sellers* actuals, no podem deixar d'admirar el coneixement i el domini de la matèria de Bulwer-Lytton, a més de la seva capacitat escenogràfica i la varietat de temes i registres, virtuts que contribueixen a mantenir l'atenció del lector.

Això darrer potser és discutible —un bon editor hauria obligat ara l'autor a reduir o refer molts fragments— però el que no van discutir els rosacreus mateixos va ser el domini de la matèria, fins al punt que una de les seves fraternitats van erigir-lo Rosa-Creu d'honor. L'autor de l'altra novel·la més famosa sobre els rosacreus, *Le Comte de Gabalis, ou Entretiens sur les sciences secretes*, (1671) de Nicolas-Pierre-Henri de Montfaucon, Abbé de Villars, no va tenir la mateixa sort: va ser assassinat pel to burlesc de l'obra, segons explica Bulwer-Lytton, el qual en cita molts fragments. Ara, en la història de la problemàtica i difícil història dels rosacreus, dividits en nombroses societats, o en la història general de l'esoterisme, la novel·la de Bulwer-Lytton, tot i que no es tracta de cap manual, ocupa un lloc de privilegi, i ha exercit una influència considerable en la divulgació del pensament rosacreu i en la fama de la secta, societat d'abast, però, molt més reduït que la dels francmaçons, simpatitzants seus, cal dir-ho, fins al punt d'adoptar-ne conceptes i símbols, com el fet d'anomenar “Príncep Rosa-Creu” el grau maçònic número 18.